

Carl Heyrman, AquaFlanders.

Klimaatverandering in de praktijk

Watercrisis in West-Vlaanderen in 2017

In juni 2017 gingen bij de drinkwatervoorziening in West-Vlaanderen alle alarmbellen af. Door een langdurige droge periode met hoge temperaturen en hoge piekverbruiken was er een acuut watertekort: watergangen en putten vielen droog, de grondwaterstand was enorm gedaald. De gouverneur van West-Vlaanderen vaardigde een verbod uit voor oppompen van grondwater voor de landbouw.

Ook het gebruik van leidingwater voor het besproeien van sportterreinen was verboden en de bevolking werd geadviseerd spaarzaam om te gaan met drinkwater. Concreet werd gevraagd met kraanwater geen moestuinen te beregenen, zwembaden te vullen of auto's te wassen.

Het chloridegehalte van het nog beschikbare oppervlaktewater liep ondertussen gevaarlijk hoog op, plaatselijk zelfs tot boven 10.000 milligram per liter (mg/l). Zoutwaarden hoger dan 4.000 mg/l water vormen een risico voor de volksgezondheid. Meer dan 10.000 mg/l is zelfs levensbedreigend.

AquaFlanders

De Belgische drinkwatervoorziening is vergelijkbaar georganiseerd als de Nederlandse, met zes publieke drinkwaterbedrijven die

samenwerken in een koepelvereniging, AquaFlanders. Een groot verschil is dat veel van deze bedrijven watercyclusbedrijven zijn, à la Waternet. Ze bedienen de gehele waterketen en combineren drinkwater-, riolerings- en waterschapstaken.

'Op watergebied zijn er veel overeenkomsten tussen onze landen', aldus algemeen directeur Carl Heyrman van AquaFlanders. 'We hebben hier drie bronnen: zo'n 50% van ons drinkwater wordt gemaakt uit grondwater, bijna 50% uit oppervlaktewater en een klein percentage wordt (bij drinkwaterbedrijf IWVA) circulair geproduceerd door zuivering van effluent van afvalwaterzuivering. Het oppervlaktewater voor Vlaanderen komt grotendeels uit het Albertkanaal, ofwel: uit de Maas. Ook uit de Schelde en de IJzer wordt ruwwater betrokken. Enkele regio's in België hebben een lage waterbeschikbaarheid, zoals West-Vlaanderen.'

Groeiende watervraag

Onder normale omstandigheden is er in Vlaanderen als geheel voldoende water voor alle gebruikers. Wel is het zo dat er in het oosten (provincies Limburg en Antwerpen) meer water beschikbaar is dan in het westen. Al langere tijd wordt daar aan intensieve grondwaterwinning gedaan. Ook stijgt de watervraag voor de landbouw, de natuur en de industrie, en door bevolkingsgroei. In het westen ontstaat het gevaar voor verzilting, zowel in het oppervlaktewater via de riviermonden, als in het grondwater door zoute kwel onder de duinen door.

Putten stonden droog

Heyrman: 'Door extreme weersomstandigheden in de lente van 2017 – 50% minder neerslag tussen april en juli, verschillende dagen van meer dan 30 °C achterelkaar – steeg de vraag naar drinkwater in Vlaanderen enorm: 30% meer dan normaal. Het debiet van de Maas en andere rivieren was extreem klein en de grondwaterspiegel was op verschillende plekken flink gedaald. Regenwaterputten overall in Vlaanderen – die normaliter fungeren als een soort buffer voor het besproeien van tuinen – stonden droog, wat de watervraag nóg meer verhoogde. Vandaar dat eerst de gouverneur van West-Vlaanderen ingreep, met onder andere een verbod op het oppompen van grondwater. Later volgde ook in de andere provincies een verbod op gebruik van water voor niet-essentiële toepassingen.'

Wake-up call

'Dit alarm was voor alle stakeholders een goed leermoment, vooral omdat we sinds 1976 eigenlijk geen grote problemen op dit gebied hadden ervaren. Maar als je weet dat zeventien van de achttien warmste jaren van de afgelopen anderhalve eeuw hebben plaatsgevonden sinds 2001, besef je dat er echt iets aan de hand is. Deze wake-up call maakte ons duidelijk dat we stappen moesten nemen. En dat hebben we het afgelopen jaar samen met onze partners dan ook gedaan.'

Actieplan drinkwaterschaarste

De watersector heeft een actieplan tegen drinkwaterschaarste uitgewerkt, dat aansluit op het beleid van het Vlaamse ministerie van Omgeving, Natuur en Landbouw. 'We richten ons daarin als eerste op onze bronnen, onder andere door verbeterd management en intensievere monitoring. Ook zetten we in op meer bescherming van bestaande bronnen en gaan we op zoek naar alternatieve bronnen en mogelijkheden voor Bijkomende Strategische Reserves.'

Capaciteitsvergroting

De zes drinkwaterbedrijven die in Vlaanderen actief zijn, hebben afspraken gemaakt over onderlinge levering bij probleemsituaties. De daarvoor benodigde extra infrastructuur – pompstations en transportleidingen – is of wordt inmiddels gerealiseerd. 'Ook is de productiecapaciteit van bestaande drinkwaterzuiveringen vergroot. Extra capaciteit wordt onder andere ontwikkeld door een innovatieve ontziltingslocatie voor brak water, in Oostende. Sowieso is extra budget gereserveerd voor innovatie en ontwikkeling, vooral in circulaire concepten. Het gaat dan bijvoorbeeld om decentrale drinkwatervoorziening, het recyclen van proceswater en hergebruik van afvalwater.'

'17 VAN DE 18 WARMSTE JAREN VAN DE AFGELOPEN 150 JAAR VONDEN PLAATS SINDS 2001'

tieve ontziltingslocatie voor brak water, in Oostende. Sowieso is extra budget gereserveerd voor innovatie en ontwikkeling, vooral in circulaire concepten. Het gaat dan bijvoorbeeld om decentrale drinkwatervoorziening, het recyclen van proceswater en hergebruik van afvalwater.'

Spaarbekkens en lekdetectie

'Verder willen we extra capaciteit realiseren door bestaande spaarbekkens te vergroten en de lekverliezen in het leidingnet te beperken. Momenteel scoren we daar al redelijk, maar het kan altijd beter. We willen ook nieuwe technieken voor lekdetectie uitproberen, bijvoorbeeld met behulp van satellieten.'

Spoelwater infiltreren

'Een flinke bron van verspilling van drinkwater is het spoelwater van leidingen. Er loopt nu een pilot, waarbij dat spoelwater wordt geïnfiltrerd in de bodem, in plaats van dat het wordt geloosd naar het oppervlaktewater.'

Waterbewustwording

'Daarnaast zetten we – in samenwerking met de overheid – in op waterbewustwording van het grote publiek. Er is een escalatieschema opgezet van mogelijke maatregelen voor als het echt misgaat. Dat loopt van voorlichting en adviezen voor waterbesparing, tot dwingende maatregelen die de overheid kan afkondigen. Zo kunnen er verboden worden ingesteld voor bepaalde toepassingen, zoals het sproeien van sportvelden.'

Hoe is het eigenlijk afgelopen in 2017?

Heyrman, lachend: 'Uiteindelijk is het gaan regenen. Gelukkig, met name voor de boeren, want die hadden het echt moeilijk. De drinkwatervoorziening is niet in acuut gevaar geweest, mede doordat wij water van elders konden betrekken. We hebben er met z'n allen wel veel van geleerd. Zo is er een Droogtecommissie ingesteld die de minister adviseert en waarin alle stakeholders zijn vertegenwoordigd. Op die manier is een goede belangenafweging tussen met name landbouw, milieu, scheepvaart en drinkwatervoorziening gewaarborgd. Al met al is het goed afgelopen en zijn we nu beter voorbereid op wat de toekomst brengen gaat op dit gebied.'

'Wat we nog moeten oppakken, is de internationale samenwerking. Dit soort problematiek houdt niet op bij de grens en ook onze buurlanden hebben hiermee te maken. We maken allemaal deel uit van dezelfde watercyclus en halen ons water letterlijk uit dezelfde bronnen. Onze Ardennen zijn intrekgebieden voor het grondwater in Noord-Brabant, de Maas is zowel voor ons als voor een groot deel van de Nederlanders een bron voor oppervlaktewater. We zitten allemaal in hetzelfde schuitje!'

'VERBOD VOOR OPPOMPEN VAN GRONDWATER'
